

UTENOS REGIONO PLĖTROS PLANO

PAŽANGOS PRIEMONĖS NR. LT029-01-01-02 „NESTACIONARIŲ SOCIALINIŲ PASLAUGŲ IR SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTAIGŲ SENYVO AMŽIAUS ASMENIMS INFRASTRUKTŪROS MODERNIZAVIMAS IR PLĖTRA“ PAGRINDIMO APRAŠAS

2024-05-07 Nr. T-71

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Regiono plėtros uždavinys	LT029-01-01 „Pagerinti sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų infrastruktūrą, išplėsti paslaugų spektrą, pagerinti jų kokybę ir prieinamumą“
----------------------------------	---

II SKYRIUS SITUACIJOS ANALIZĖ IR SIEKIAMAS POKYTIS

Įgyvendinant regioninę pažangos priemonę Nr. LT029-01-01-02 „Nestacionarių socialinių paslaugų ir socialinių paslaugų įstaigų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūros modernizavimas ir plėtra“ (toliau – Priemonė) bei plėtojant socialinių paslaugų infrastruktūrą senyvo amžiaus asmenims, socialiai pažeidžiamoms asmenų grupėms (neįgaliems asmenims, socialinę riziką patiriantiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai (išskyrus intelekto ir (ar) psichikos negalią turinčius asmenis)) ir jų šeimoms bus siekiama gerinti socialinių paslaugų prieinamumą ir mažinti regioninius skirtumus, taip prisidedant prie 2022–2030 m. Utenos regiono plėtros plano (toliau – Planas) 1 problemos „Nepakankama socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir prieinamumas“ giluminės priežasties „Blogėjanti sveikatos ir socialinės infrastruktūros būklė, didėjantis paslaugų kokybės atotrūkis nuo didžiųjų regionų centrų“ neigiamų pasekmių poveikio sumažinimo.

Tikslinės grupės, kurioms skirta Priemonė:

- Socialinę riziką patiriantys ir socialiai pažeidžiami asmenys bei asmenys, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai (išskyrus intelekto ir (ar) psichikos negalią turinčius asmenis);
- Senyvo amžiaus asmenys.

Plano dalyse „Bendra regiono demografinė situacija“ ir „Socialinė sritis ir atitinkamų socialinių paslaugų infrastruktūros pasiūlos – paklausos analizė“ pažymėta, kad intensyviai naudojama atitinkamų socialinių paslaugų infrastruktūra, nors ir parodo teikiamų socialinių paslaugų įvairovę bei apimtį, bet tuo pačiu dėl didesnio paslaugų gavėjų skaičiaus susiduria su iššūkiais siekiant užtikrinti kokybiškas paslaugas ir išvengti dar didesnio atotrūkio nuo didžiųjų miestų regionų. Taip pat šiose Plano dalyse konstatuota, kad vertinant regiono socialinius ir demografinius rodiklius ir toliau išlieka poreikis plėtoti bei modernizuoti nestacionarių, bendruomeninių socialinių paslaugų infrastruktūrą socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai. Priemonės lygmeniu svarbu ne tik 2022–2030 metų Regionų plėtros programoje (toliau – RPP)¹ ir Plane įvardintos Utenos regiono silpnybės (problemų priežastys), nurodančios, kad atokių regionų ir atskirų vietovių depopuliacija daro spaudimą viešųjų paslaugų efektyvumui ir kokybei bei taip nulemia socialinių ir / ar sveikatos priežiūros paslaugų teikimo

¹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 713 „Dėl 2022–2030 metų regionų plėtros programos patvirtinimo“

tarprejoninį atotrūkį, bet ypatingai svarbu ir tai, kad esama nagrinėjamų paslaugų infrastruktūra neleidžia užtikrinti tolygių, tvarių ir žmogaus teisėmis grįstų paslaugų poreikio patenkinimo.

RPP nustatyta, kad didėjant ekonominiams skirtumams tarp regionų didėja ir gyventojų pajamų, skurdo rizikos ir socialinės atskirties netolygumai. Skurdo rizikos ir socialinės atskirties lygis Lietuvoje viršija ES vidurkį. 2020 metais Lietuvoje 24,8 proc., arba apie 696 tūkst., asmenų patyrė skurdo riziką ar socialinę atskirtį, kai ES vidurkis siekė 21,5 proc. RPP pažymėta, kad skurdo rizikos ir socialinės atskirties rodiklis gerėja labai nežymiai ir 2021 metais sumažėjo iki 24,5 proc., tačiau kai kurių tikslinių grupių skurdas ir socialinė atskirtis tebėra didelė problema. Pažymėta, kad skurdo riziką ir socialinę atskirtį dažniausiai patiria vyresni nei 65 metų asmenys, vieniši tėvai, gausios šeimos, neįgalieji. Per 2014–2021 metus skurdo riziką ir socialinę atskirtį patiriančių gyventojų dalies teritoriniai netolygumai padidėjo nuo vidutinių 2,5 proc. punkto iki 3,6 proc. punkto, arba 1,6 karto. Labiausiai buvo paveikti atokūs, retai gyvenami ir mažesne ekonominės veiklos koncentracija pasižymintys regionai, tarp kurių ir Utenos regionas (daugelyje šalies regionų, išskyrus Tauragės regioną, analizuojant 2016–2020 m. laikotarpio duomenis rodiklis mažėjo, šalyje mažėjo 5,3 procentinio punkto (nuo 30,1 iki 24,8 proc.), kai tuo tarpu Utenos regione šis rodiklis didėjo 5,7 procentinio punkto, nuo 36,5 proc. iki 42,2 proc.).

Priemonės rengimo metu analizuojant Valstybės duomenų agentūros (VDA) skelbiamus 2023 m. skurdo rizikos ir socialinės atskirties rodiklius nustatyta, kad nors Utenos regione asmenų patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį dalis sumažėjo 3,1 proc. punkto (nuo 35,8 iki 32,7 proc.), tačiau ir toliau išlieka viena didžiausių šalyje. Didesnė analizuojamo rodiklio reikšmė 2023 m. fiksuota tik Marijampolės regione – 37,4 proc., kai šalyje bendra rodiklio reikšmė siekia 24,6 proc. Taigi, remiantis 2023 m. duomenimis, bendrai šalyje skurdo riziką ar socialinę atskirtį patiria kas ketvirtas šalies gyventojas, o Utenos regione kas trečias.

Vertinant VDA skelbiamus skurdo rizikos lygio² 2023 m. duomenis nustatyta, kad bendrai šalyje 19,9 proc. gyventojų gyveno žemiau skurdo rizikos ribos³, Utenos regione – 24,8 proc. ir tai, kartu su Marijampolės regione fiksuota tokia pačia rodiklio reikšmė, yra prasčiausia situacija šalyje. Pagal VDA skelbiamus 2023 m. duomenis nustatyta, kad bendrai šalyje žemiau skurdo rizikos ribos gyveno 36,5 proc. vyresnių nei 65 metų asmenų, o būtent šių asmenų procentinė dalis bendroje gyventojų struktūroje Utenos regione yra didžiausia. Pagal VDA skelbiamus 2023 m. pradžios duomenis bendrai šalyje vyresnių nei 65 metų asmenų dalis sudaro 20 proc., Utenos regione – 24,4 proc., atitinkamai ir žemiau skurdo rizikos ribos gyvenančių vyresnių nei 65 metų asmenų dalis Utenos regione yra ženkliai didesnė nei bendrai šalyje ar kituose šalies regionuose.

Labiausiai senstančios visuomenės regione tendencijas ir toliau patvirtina demografinės senatvės koeficientas⁴, medianinis gyventojų amžius⁵ ir išlaikomo amžiaus pagyvenusių žmonių koeficientas⁶. Pagal VDA skelbiamus 2023 m. pradžios duomenis nustatyta, kad bendras demografinės senatvės koeficientas Utenos regione siekia 214, šalyje – 134. Visose regiono savivaldybėse demografinės senatvės koeficientas ženkliai viršija šalies vidurkį. Mažiausias regione demografinės senatvės koeficientas fiksuotas Visagino savivaldybėje – 191, o didžiausias ne tik regione, bet ir visoje šalyje ir toliau išlieka Ignalinos rajono savivaldybėje – 259. Svarbu pažymėti, kad jei ilgą laiką Visagino savivaldybė pagal gyventojų amžiaus struktūrą buvo laikoma jauniausia regiono savivaldybe, tai vertinant paskutiniųjų 5 metų tendencijas joje fiksuojami vieni iš sparčiausių šalyje gyventojų senėjimo

² Asmenų, kurių ekvivalentinės piniginių disponuojamosios pajamos mažesnės už skurdo rizikos ribą, dalis.

³ Pagal VDM skelbiamus 2023 m. duomenis skurdo rizikos riba 2023 m. buvo 566 EUR per mėnesį vienam gyvenančiam asmeniui, 1 188 EUR – šeimai, kurią sudaro du suaugusieji ir du vaikai iki 14 metų amžiaus.

⁴ Pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus.

⁵ Gyventojų amžiaus reikšmė, kuri atitinka variacinės eilutės vidurinę reikšmę, t. y. dalija gyventojus į dvi vienodas dalis taip, kad pusė jų yra jaunesni nei medianinio amžiaus, kita pusė – vyresni.

⁶ Pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui 15–64 metų amžiaus gyventojų.

procesai, pvz. demografinės senatvės koeficientas padidėjo beveik 45 proc. (nuo 132 – 2019 m. iki 191 m. – 2023 m.), o atitinkamai medianinis gyventojų amžius, pagal 2023 m. duomenis, jau yra didžiausias visame regione ir siekia 52 metus. Bendras šalies gyventojų medianinis amžius siekia 44 metus, o Utenos regione siekia 50 metų ir tai yra aukščiausia rodiklio reikšmė tarp visų šalies regionų, kaip ir išlaikomo amžiaus pagyvenusių žmonių koeficientas. Šalyje išlaikomo amžiaus pagyvenusių žmonių koeficientas siekia 33,1, Utenos regione – 40,6. Pagal VDA skelbiamą atliktą gyventojų amžiaus struktūros prognozę numatoma, kad iki 2070 metų vyresnių nei 65 metų asmenų dalis visoje šalyje padidės iki 35,7 proc., tačiau bendri šalies gyventojų senėjimo mastai nėra tokie spartūs kaip Utenos regione, kadangi dar 2023 metais Utenos regione fiksuotą vyresnių nei 65 metų asmenų procentinę dalį (24,4 proc.) šalyje pasieks tik 2032 metais.

Vertinant aukščiau paminėtas spartesnes nei šalyje visuomenės senėjimo tendencijas Utenos regione galima teigti, kad socialinės priežiūros ir / ar globos paslaugų bei atitinkamos infrastruktūros plėtros ir / ar modernizavimo poreikis tik didės, t. y. Priemonės įgyvendinimo ir 5 metai po Priemonės įgyvendinimo pabaigos tikslinės grupės poreikiai bei atitinkamų socialinių paslaugų paklausa regione išliks ypatingai aktualūs.

Nors pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM) skelbiamus negalios statistikos ir dinamikos duomenis⁷ nustatyta, kad penkerių metų laikotarpyje (nuo 2019 m. iki 2023 m.) bendras asmenų su negalia skaičius Utenos regione sumažėjo 8,8 proc. (nuo 12 099 iki 11 031), tačiau svarbu įvertinti tai, kad vaikų turinčių negalią padidėjo daugiau nei 5,8 proc. (nuo 688 iki 728). Taip pat svarbu ir tai, kad nors visose regiono savivaldybėse lyginant 2019 m. ir 2023 m. duomenis bendras žmonių su negalia skaičius mažėjo nuo 7,1 iki 10,8 proc., tačiau visose regiono savivaldybėse, išskyrus Visagino savivaldybę, asmenų su negalia procentas nuo visų atitinkamoje savivaldybėje gyvenančių asmenų ir toliau viršija šalies vidurkį. Pagal 2023 m. duomenis didžiausia žmonių su negalia dalis – 10,6 proc. gyvena Anykščių rajono savivaldybėje, Ignalinos – 9,7 proc., Zarasų – 9,3 proc., Molėtų ir Utenos rajonų savivaldybėse atitinkamai 8,6 ir 8,5 proc., o Visagino savivaldybėje – 6,2 proc., kai bendrai šalyje ši dalis siekia 7,8 proc.

Pagal SADM skelbiamus 2023 m. negalios statistikos ir dinamikos duomenis (1 lentelė) nustatyta, kad daugiau nei 44 proc. visų negalią turinčių asmenų yra nustatytas slaugos ir priežiūros (pagalbos) poreikis, t. y. iš 11 031 Utenos regione esančio asmens su negalia slaugos ir priežiūros (pagalbos) poreikis nustatytas 4 858 asmenims, iš kurių daugiau nei 61,5 proc. sudaro pensinio amžiaus asmenys. Vaikų su negalia dalis, kuriai nustatytas slaugos ir priežiūros (pagalbos) poreikis, yra dar didesne, t. y. atitinkamai 442 iš 728 arba beveik 61 proc. tokių vaikų, kai šalyje ši dalis siekia 56 procentus (9 536 iš 16 957).

1lentelė. Slaugos ir priežiūros paslaugų poreikis Utenos regione. 2023 m.

Savivaldybė	Vaikai su negalia			Darbingo amžiaus asmenys su negalia			Pensinio amžiaus asmenys su negalia		
	Viso	Slauga	Priežiūra	Viso	Slauga	Priežiūra	Viso	Slauga	Priežiūra
Anykščių	147	17	75	1699	74	240	544	175	369
Ignalinos	85	9	40	787	49	129	484	187	297
Molėtų	77	18	29	963	33	114	397	127	270
Utenos	227	41	92	2042	72	251	1002	362	640
Visagino	109	21	56	872	50	207	247	96	151
Zarasų	83	10	34	950	60	147	316	100	216
Regionas, viso	728	116	326	7 313	338	1 088	2 990	1 047	1 943

⁷ <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/negalios-reforma-ir-asmenu-su-negalia-itrauktis/statistika-2/>

Taigi, priemonės kontekste svarbu įvertinti, kad atitinkamų socialinių paslaugų poreikį nulemia ne tik Utenos regione esanti didesnė nei šalyje vyresnių nei 65 metų asmenų dalis, bet ir tai, kad 5 iš 6 regiono savivaldybių fiksuota didesnė asmenų su negalia dalis, kuri taip pat dažniausiai susiduria su skurdo rizika ir socialine atskirtimi. Kita tiek regiono socialinius–ekonominis rodiklius, tiek ir atitinkamų paslaugų poreikį įtakojanti aplinkybė yra didesnė nei šalyje vaikų turinčių negalią dalis, kuriai nustatytas slaugos ir priežiūros (pagalbos) poreikis. Šeimos, kuriose auga vaikas su negalia, taip pat dažniau skursta ar patiria socialinę atskirtį, kadangi nesant atitinkamų paslaugų prieinamumo ir galimybei derinti šeimos ir darbo interesus – tėvai (globėjai) pasirenka vaiko globą ar priežiūrą, o ne darbinę veiklą.

2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinės sutelkties plėtros programos⁸ (SADM PP) pagrindime ties 1 problema „Daugiau nei trečdalis neįgaliųjų ir šeimų, auginančių neįgalų vaiką, skursta ar patiria socialinę atskirtį“, pažymėta, kad šeimos, auginančios vieną ar daugiau vaikų, turinčių negalią, susiduria su papildomais sunkumais, susijusiais su tokio vaiko priežiūra. Nustatyta, kad vaiko su negalia minimaliems poreikiams užtikrinti (maitinimui, vaistų vartojimui, teikiant pagalbą judėti po namus ir už namų ribų ir pan.) jį prižiūrintis šeimos narys vidutiniškai per dieną skiria apie 6 val. Jeigu šeimos narys neatsisako apmokamo darbo ir derina jį su negalią turinčio šeimos nario priežiūra namuose, jam nelieka laiko ne tik atokvėpiui, laisvalaikiui, bet ir pilnaverčiam miegui. Remiantis 2020 m. atliktu tyrimu⁹, SADM PP taip pat pažymėta, kad trečdaliui tėvų (globėjų) slaugos ar priežiūros krūvis per didelis, kad jį būtų galima derinti su darbu, todėl dalies žmonių su negalia tėvų (globėjų), dažniausiai – moterų, visiškai iškrenta iš darbo rinkos. Kita dalis – apie 70 procentų – derina darbo ir šeimos įsipareigojimus, tačiau tik nedidelė dalis respondentų geba dirbti visu krūviu. Išlikę darbo rinkoje, dėl artimojo priežiūros priversti mažinti darbo krūvį.

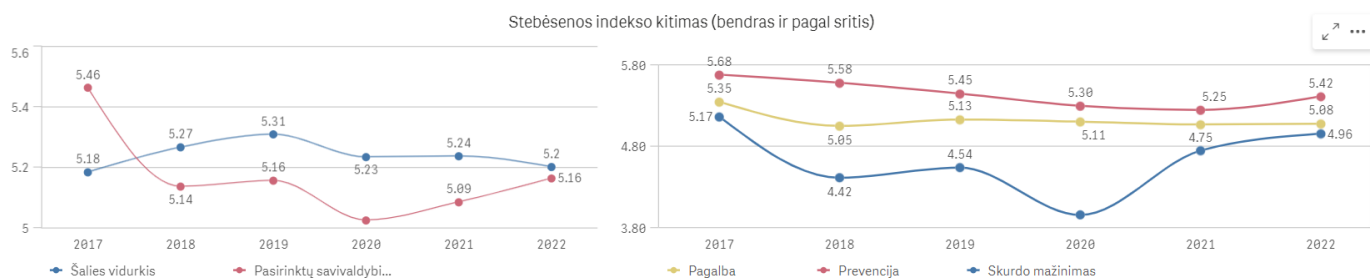
Tiek aukščiau paminėti, tiek ir Plano dalyse „*Bendra regiono demografinė situacija*“, „*Socialinė sritis ir atitinkamų socialinių paslaugų infrastruktūros pasiūlos – paklausos analizė*“ ir „*Regiono ekonomikos ir investicinės aplinkos sritis, identifikuota problema, ją nulemiančios priežastys ir įtakojantys veiksniai (rodikliai)*“ detalizuoti socialinės–ekonominės aplinkos veiksniai (registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, neaktyvi darbo rinka, mažas verslumas, mažesnis nei šalyje 1 000 gyventojų tenkantis, savarankiškai dirbančių asmenų skaičius, viena iš mažiausių šalyje vieno dirbančiojo sukuriama pridėtinė vertė bei atitinkamai vienas mažiausių šalyje darbo užmokesčio dydis) įtakoja ir didžiausią tarp visų šalies regionų 1 000 gyventojų tenkanti socialinės pašalpos gavėjų skaičių. Pagal VDA skelbiamus 2022 m. duomenis bendras Utenos regione esantis 1 000 gyventojų tenkantis socialinės pašalpos gavėjų skaičius siekia 38 asmenis, kai šalyje – 23.

RPP nustatyta, kad Utenos regione 2020 m. socialines paslaugas gaunančių asmenų dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų skaičiaus sudarė tik 13 proc., kai vidutiniškai šalyje šis rodiklis siekia 16 proc. Įvertinus tai, kad Utenos regione fiksuota viena didžiausių šalyje asmenų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje, dalis (didesnė reikšmė pagal 2022 m. duomenis fiksuota tik Marijampolės regione), o atitinkamas paslaugas gauna mažesnė nei vidutiniškai šalyje šios tikslinės grupės asmenų dalis, būtini kompleksiniai veiksmai, siekiant ne tik sumažinti esamus skurdo rizikos ir socialinės atskirties tarpregioninius netolygumus, bet ir sudaryti tinkamas sąlygas, kad kaip įmanoma didesnė šios tikslinės grupės asmenų dalis gautų būtinas socialines paslaugas.

⁸ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. nutarimu Nr. 931

⁹ Tyrimas „Teikiamos pagalbos dėl šeimos narių su ilgalaikė negalia masto šeimoms ir šeimose vertinimas“, Lietuvos negalios organizacijų forumas, <https://www.lnf.lt/wp-content/uploads/2021/07/Tyrimas.pdf>

Vertinant socialinės paramos veiksmingumo indeksą¹⁰ (35 savivaldybių lygmens rodikliai skurdo mažinimo, prevencijos ir pagalbos srityse. Indeksą sudarantys rodikliai yra paverčiami į rangus 10-balėje skalėje, kur 1 reiškia blogiausią rezultatą, o 10 – geriausią) nustatyta, kad bendras suminis regiono socialinės paramos veiksmingumo indeksas (1 pav.) 2018–2022 m. laikotarpyje buvo žemesnis nei bendras šalies vidurkis, o pagal atskiras sritis fiksuoti skirtumai ir netolygumai tarp regiono savivaldybių yra dar didesni (iki 3 balų). Siekiant sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus, ypatingai skurdo mažinimo srityje, būtinos atitinkamos investicijos socialinių paslaugų kokybei ir prieinamumui užtikrinti.

Žemėlapis 2022 m. Lentelė

Socialinės paramos veiksmingumo indekso ir jo sričių reikšmės

Savivaldybė	Q	Metai	Q	Indeksas	Skurdo mažinimas	Pagalba	Prevencija
Anykščių r.		2022		5.42	4.25	5.27	6.20
Ignalinos r.		2022		4.65	4.25	4.61	4.90
Molėtų r.		2022		4.52	5.25	4.01	5.30
Utenos r.		2022		5.18	5.50	5.11	5.20
Visagino		2022		5.88	6.75	5.89	5.50
Zarasų r.		2022		5.38	3.75	5.68	5.40

1 pav. Regiono savivaldybių socialinės paramos veiksmingumo indeksas.

Priemonės rengimo metu, atsižvelgus į aukščiau paminėtą regiono demografinę ir socialinę–ekonominę situaciją bei tikslinės grupės poreikius, vertinant regione esantį socialinių paslaugų įstaigų tinklą ir atitinkamų šiose įstaigose teikiamų paslaugų prieinamumą, nustatyti būtini įgyvendinti veiksmai / projektai, kuriais bus siekiama padidinti nestacionarių socialinių paslaugų ir globos įstaigose senyvo amžiaus asmenims teikiamų paslaugų įvairovę, pagerinti jų kokybę ir prieinamumą.

Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros modernizavimas ir plėtra, esama situacija ir poreikiai.

Laikino gyvenimo įstaigos. Remiantis VDA skelbiamais 2022 m. duomenimis Utenos regione viso veikia 9 laikino gyvenimo įstaigos (šalyje viso 96), iš jų 3 nakvynės namai bei 6 krizių centrai ir laikino apgyvendinimo įstaigos motinoms ir vaikams (šalyje atitinkamai šių įstaigų yra 33 ir 63). Bendras nakvynės namuose esančių vietų skaičius, pagal VDA skelbiamus 2022 m. duomenis, siekia 62 vietas (šalyje – 1 510 vietų), krizių centruose ir laikino apgyvendinimo įstaigose motinoms ir vaikams – 112 vietų (šalyje – 1 043). Per 2022 m. regione esančiuose nakvynės namuose apgyvendinta 107 asmenys (šalyje – 1681), o krizių centruose ir laikino apgyvendinimo įstaigose motinoms ir vaikams – 198 asmenys (šalyje – 2 636). Didžiausia regione tiek vietų, tiek ir apgyvendintų asmenų skaičiumi įstaiga yra VšĮ Krizių centras „Angelų pieva“ nakvynės namai, kurioje pagal VDA skelbiamus 2022 m. duomenis esamose 32 vietose buvo apgyvendinta 61 asmuo. Taip pat nakvynės namai veikia Zarasų rajono ir Visagino savivaldybėse. Savivaldybėse kuriose nakvynės namų nėra paslaugos užtikrinamos pagal pasirašytas sutartis su paslaugų teikėjais esančiais kituose rajonuose, pvz. Anykščių savivaldybė

¹⁰ <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-statistika/socialines-paramos-veiksmingumo-stebesena-lietuvos-savivaldybese/>

šias paslaugas užtikrina bendradarbiaujant su VšĮ Krizių centras „Angelų pieva“, arba su Panevėžio regione esančiais Panevėžio socialinių paslaugų centro nakvynės namais. Ignalinos savivaldybė turi galimybę šias paslaugas įsigyti iš besiribojančių funkcinės zonos pagrindu susijusių Visagino ir Zarasų rajono savivaldybių. 2023 m. liepos 1 d. įsigaliojusios Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo nuostatos įtvirtino pareigą savivaldybėms užtikrinti laikino apgyvendinimo paslaugas smurtaujančiam asmeniui. Kadangi smurtaujančių asmenų negalima apgyvendinti krizių centruose, kuriuose paslaugą gauna nuo smurto nukentėję asmenys, laikino apgyvendinimo paslaugų poreikis nakvynės namuose išaugo. Siekiant užtikrinti didėjančią paslaugos poreikį regione dar vienus **nakvynės namus (10 vietų) numatoma įsteigti Molėtų rajono savivaldybėje**, kadangi funkcinės zonos pagrindu besiformuojančioje Anykščių, Molėtų ir Utenos rajonų savivaldybių teritorijoje veikia tik vieni VšĮ Krizių centras „Angelų pieva“ nakvynės namai, kurie, atsižvelgus į didėjančius paslaugos poreikius gali nebepajėgti apgyvendinti visų besiribojančių savivaldybių paslaugos gavėjų.

SADM PP viena iš 1 problemą „Daugiau nei trečdalis neįgaliųjų ir šeimų, auginančių neįgalų vaiką, skursta ar patiria socialinę atskirtį“ nulemiančių priežasčių yra nevienodas paslaugų neįgaliesiems prieinamumas savivaldybėse (1.5 priežastis), kuri taip pat susijusi ir su infrastruktūros tinkamu pritaikymu žmonių su negalia poreikiams. Nors regiono savivaldybėse pakankamai gerai išplėtotas krizių centrų ir laikino apgyvendinimo įstaigų motinoms ir vaikams bei kitų atitinkamas socialinės priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų tinklas (atitinkamas paslaugas teikiančios įstaigos yra visose regiono savivaldybėse), tačiau ne visos jų atitinka įstaigoms keliamus reikalavimus dėl jų pritaikymo asmenų su negalia poreikiams. Priemonės rengimo metu nustatyta, kad **būtina modernizuoti ir pritaikyti žmonių su negalia poreikiams Molėtų vaikų savarankiško gyvenimo namų Krizių centro skyriaus patalpas ir infrastruktūrą**. Šis Krizių centras šeimoms, patiriančioms socialinę atskirtį dėl skyrybų, smurto, nedarbo, sunkumų auginti ir prižiūrėti vaikus, būsto netekimo, teikia laikino apnakvindinimo ir laikino apgyvendinimo paslaugas, psichologo konsultacijas bei socialinio darbuotojo pagalbą, tačiau šių paslaugų prieinamumas nėra užtikrintas žmonių su negalia poreikiams. Įrengus liftą/keltuvą bei atlikus kitus žmonių su negalia poreikiams užtikrinti būtinus patalpų ir aplinkos pritaikymo darbus bus sudarytos tinkamos sąlygos gauti atitinkamas socialinės priežiūros (intensyvi krizių įveikimo pagalba, laikinas apgyvendinimas ir pan.) paslaugas ir asmenims su negalia.

Socialinės priežiūros centrai ir kitos socialinės priežiūros paslaugų įstaigos. Priemonės rengimo metu vertinant Molėtų savivaldybėje esančią socialinės priežiūros paslaugų prieinamumą nustatyta, kad didžioji dalis šių paslaugų sukonzentruotos ir teikiamos Molėtų mieste, todėl didžiąjai daliai rajono gyventojų, atsižvelgiant į kaimiškųjų gyvenviečių gausą rajone, paslaugos yra neprieinamos. **Molėtų rajono kaimiškose gyvenamosiose vietovėse siekiant priartinti trūkstamas socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslaugas arčiau asmens gyvenamosios vietos, planuojama modernizuoti Inturkės k. Molėtų r. esančias patalpas, kuriose veikia VšĮ „Bendrystės centras“**. Minėta įstaiga, kuri naudojasi savivaldybei nuosavybės teise priklausančiomis patalpomis pagal panaudą, dėl esamos infrastruktūros trūkumų teikia tik bendrąsias socialines – sociokultūrinės, asmeninės higienos paslaugas, organizuoja įvairius edukacinius užsiėmimus, stovyklas neįgaliesiems ir pan. Trūkstančių socialinės priežiūros paslaugų (socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo) teikimas apribotas, kadangi pastatas šildomas elektra ir dėl išaugusių šildymo sąnaudų šaltuoju metų laiku patalpos šildomos minimaliai, ar šildomos tik epizodiškai (neužtikrinamas paslaugos nepertraukiamumas ir tinkama paslaugos kokybė), todėl būtina modernizuoti bei pritaikyti socialinės priežiūros centro veiklai Inturkės k. Molėtų r. esančią pastatą, kas leistų sudaryti tinkamas sąlygas Molėtų rajono gyventojams gauti trūkstamas socialinės priežiūros paslaugas arčiau gyvenamosios vietos.

Visagino savivaldybėje atsižvelgiant į sparčiai senstančios vietos bendruomenės poreikius bei vertinant esamą socialinių paslaugų įstaigų tinklą ir šiose įstaigose teikiamas paslaugas nustatyta, kad trūksta socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimoms paslaugų, t. y. nėra užtikrintas pakankamas bendravimo, psichologinio konsultavimo, kasdienio gyvenimo įgūdžių ugdymo ir palaikymo (tvarkant pinigų apskaitą, apsiperkant ir mokant mokesčius, planuojant ir atliekant namų ruošos darbus, prižiūrint vaikus, bendraujant ir pan.), darbo įgūdžių ugdymo (siuvimas, mezgimas, audimas, dailė, keramika, savarankiškas patalpų, aplinkos tvarkymas ir pan.) paslaugų prieinamumas. Taip pat trūksta glaudesnio bendradarbiavimo tarp sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir švietimo sričių įstaigų organizuojant kompleksiskai teikiamas paslaugas. Įvertinus esamus paslaugos teikėjus ir kvalifikuotų paslaugas teikiančių specialistų poreikį trūkstamoms paslaugoms užtikrinti, racionaliai kuriant ir / ar pritaikant turimą infrastruktūrą bei optimizuojant joje teikiamas paslaugas, **numatoma modernizuoti Visagino savivaldybėje veikiančią Visagino socialinių paslaugų centro Bendruomenės skyrių, esantį adresu Vilties g. 1, ir jį tinkamai pritaikyti pradėti teikti jame socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslaugas**, pagal Socialinių paslaugų katalogo (SPK)¹¹ 12.2 p. Būtina pažymėti, kad Visagino socialinių paslaugų centro Bendruomenės skyriuje dėl nepakankamo infrastruktūros prieinamumo teikiamos tik bendrosios socialinės paslaugos, kadangi esamų patalpų būklė nepatenkinama, jos, išskyrus pavienių patalpų kosmetinius remontus, nerenovuotos nuo statybos pradžios. Esamos patalpos nėra pritaikytos senyvo amžiaus asmenų ir asmenų su negalia poreikiams, tačiau yra strategiškai patogioje vietoje. Taip pat įvertinta ir tai, kad tinkamą nustatytų trūkstamų socialinės priežiūros paslaugų plėtrą ir prieinamumą leis užtikrinti šioje įstaigoje jau turimų kvalifikuotų specialistų potencialas. Kadangi dėl nustatytų infrastruktūros apribojimų Visagino socialinių paslaugų centro Bendruomenės skyriuje šiuo metu teikiamos tik bendrosios socialinės paslaugos, modernizavus paslaugų teikimui būtiną pritaikyti pastatą bei prieš pradėdant jame teikti naujas socialines priežiūros paslaugas bus būtina papildyti įstaigos nuostatus ir gauti atitinkamą akreditavimą paslaugų teikimui.

Socialinės priežiūros paslaugų senyvo amžiaus asmenims trūkumas taip pat nustatytas Utenos ir Zarasų rajono savivaldybėse. Vertinant rengiamoje Utenos miesto tvarios plėtros strategijoje numatomus tikslus, uždavinius ir jiems priskirtus veiksmus / projektus, susijusius su integruotos ir įtraukios socialinės, ekonominės plėtros užtikrinimu, **planuojamas Senjorų dienos centro (SPK 18.5.5 p.) įkūrimas Utenos mieste**. Šiame centre numatoma organizuoti ir teikti Utenos mieste trūkstamas ir / ar visai senyvo amžiaus asmenims neprieinamas socialinės priežiūros (socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir atkūrimo paslaugos pagal SPK 12.2 p.) paslaugas. Preliminariai planuojama Senjorų dienos centrą įkurti atsilaisvinusiose savivaldybei nuosavybės teise priklausančiose patalpose (adresu Maironio g.12, Utena), kadangi šios patalpos yra strategiškai patogioje vietoje – Utenos miesto centre, šalia Utenos meno mokyklos muzikos skyriaus, Utenos daugiafunkcio sporto centro bei centrinės viešosios A. ir M. Miškinių bibliotekos, Utenos kamerinio teatro, todėl užimtumo ir veiklų vykdymui, pagal poreikį, galima būtų panaudoti ir kitas šalia esančias viešąsias patalpas. Taip pat numatoma tikslinės grupės asmenų pavėžėjimui įsigyti transporto priemonę, skirtą pavežti Utenos rajono savivaldybės teritorijoje gyvenančius tikslinės grupės asmenis, kurie neturi galimybės atvykti į Senjorų dienos centrą visuomeniniu transportu. **Zarasų rajono savivaldybė taip pat yra nustačiusi poreikį įkurti dienos užimtumo (priežiūros) centrą senyvo amžiaus asmenims**, kuriame būtų teikiamos SPK 12.2 p. numatytos socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslaugos (bendravimas, kasdieninio gyvenimo įgūdžių ugdymas ir palaikymas, darbo įgūdžių ugdymas ir pan.), kadangi šios

¹¹ Patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453/asr>

paslaugos dėl infrastruktūros trūkumo šiuo metu yra visai neteikiamos. Siekiant užtikrinti paslaugų prieinamumą kaip įmanoma didesnei tikslinės grupės daliai dienos užimtumo (priežiūros) centrą senyvo amžiaus asmenims planuojama įkurti Zarasų mieste.

Vertinant tai, kad regiono savivaldybėse didėja vaikų turinčių specialiųjų poreikių skaičius, o vaikų turinčių negalią dalis, kuriai nustatytas slaugos ir priežiūros (pagalbos) poreikis, yra didesnė nei šalies vidurkis, Priemonės rengimo metu nustatyta, kad svarbu ne tik tinkamai įgyvendinti aukščiau paminėtus veiksmus / projektus, skirtus socialinės priežiūros paslaugų senyvo amžiaus asmenims paslaugų prieinamumui padidinti, bet taip pat ypatingai svarbu užtikrinti tinkamą pagalbą ir būtinas kompleksines paslaugas šeimoms auginančioms vaikus su negalia ir raidos ar elgesio sutrikimais. Atsižvelgus į tai, ***Visagino savivaldybėje numatoma įkurti vaikų raidos ir elgesio sutrikimų kompleksinės pagalbos ir paslaugų šeimai centrą*** (SPK 18.5.2. p.), kuriame bus teikiamos socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo (SPK 12.2 p.) ir socialinės priežiūros šeimoms, auginančioms vaikus su negalia ar raidos sutrikimais, paslaugos (SPK 12.3¹). Svarbu pažymėti ir tai, kad šis projektas yra vienas iš kompleksinių būtinų įgyvendinti rengiamos Visagino savivaldybės, Ignalinos ir Zarasų rajonų savivaldybių funkcinės zonos (VIZA FZ) strategijos veiksmų, kuris atitiks numatomos prioritetinės krypties „Viešųjų paslaugų prieinamumo ir kokybės užtikrinimas“ tikslui „Gerinti gyvenimo kokybę, užtikrinant paslaugų prieinamumą“ įgyvendinti priskirtus veiksmus / projektus. Planuojama apimtimi įgyvendinus projekto veiklas paslaugos pagal pasirašytas savivaldybių bendradarbiavimo sutartis bus teikiamos ne tik Visagino savivaldybės, bet taip pat Ignalinos ir Zarasų rajonų savivaldybėse gyvenantiems paslaugų gavėjams. Įkurti funkcinės zonos regioniniu bendradarbiavimo pagrindu veikiančių vaikų raidos ir elgesio sutrikimų kompleksinės pagalbos ir paslaugų šeimai centrą paskatino ir tai, kad panašias paslaugas teikiantys artimiausi centrai yra Vilniuje, todėl regione gyvenančios šeimos šiomis paslaugomis nesinaudoja / negali pasinaudoti dėl atstumo, finansinių galimybių ir kt. priežasčių. Įgyvendinus planuojamą projektą tikslinei grupei bus sudarytos tinkamos sąlygos gauti būtinas kompleksines paslaugas arčiau gyvenamosios vietos, kas leis sumažinti atitinkamų paslaugų prieinamumo tarpregioninius netolygumus.

Atviri jaunimo centrai ir atviros jaunimo erdvės. SADM PP pagrindime ties 3 problema „Mažiau galimybių turinčio jaunimo socialinė atskirtis ir negebėjimas integruotis į visuomenės gyvenimą“ pažymėta, kad darbo su jaunimu paslaugų prieinamumas savivaldybėse yra išsidėstęs netolygiai, jaunimui skirtos veiklos dažniausiai finansuojamos projektiniu pagrindu, todėl yra nestabilios. Atvirų jaunimo centrų (AJC) arba erdvių (AJE) bei kitų įstaigų ir organizacijų tinklas savivaldybėse nėra išvystytas proporcingai teritorijose gyvenančių jaunų žmonių skaičiui, jų siūlomų paslaugų ir veiklų galimybės bei įvairovė ne visada atitinka jaunimo poreikius ir lūkesčius, pirmiausia dėl žmogiškųjų ir materialinių išteklių trūkumo.

Atsižvelgus į esamą darbo su jaunimu paslaugų prieinamumą, įskaitant pagrindines darbo su jaunimo formas (atvirasis darbas su jaunimu, mobilusis darbas su jaunimu, darbas gatvėje su jaunimu, jaunimo informavimas ir konsultavimas bei praktinių įgūdžių ugdymas), atitinkamas paslaugas teikiančių įstaigų tinklą, tikslinės grupės poreikius ir apimtį, Priemonės rengimo metu ***nustatytas poreikis naujoms veikloms ir didesnei tikslinės grupės, įskaitant asmenis su negalia, įtraukčiai užtikrinti, kompleksiskai sutvarkyti Ignalinoje esančią AJE, o Utenos mieste įkurti naują AJE.***

AJE Ignalinoje buvusiose Ignalinos Česlovo Kudabos progimnazijos mokyklos valgyklos patalpose, esančiose mokyklos bendrabutyje, pradėjo veiklą tik 2021 m., kadangi iki tol atitinkamų paslaugų prieinamumo savivaldybės teritorijoje visai nebuvo. Šių patalpų paskirtis, neatliekant esminio patalpų remonto, iki AJE įkūrimo buvo keičiama kelis kartus, įkurtas mokyklos muziejus, vėliau – technologijų kabinetas, kurį perkėlus į atnaujintas Ignalinos Česlovo Kudabos progimnazijos erdves, patalpos liko nenaudojamos. Atsilaisvinusios patalpos, nesant pakankamo finansavimo, darbui su

jaunimu pagal galimybes pritaikytos pačių jaunuolių ir Ignalinos Česlovo Kudabos gimnazijos ūkio darbuotojų, todėl tinkamų ir kokybiškų paslaugų prieinamumas dėl nustatytų esamos infrastruktūros trūkumų yra ribotas. Nustatyta, kad patalpos nėra pritaikytos judėjimo negalia turinčių jaunuolių poreikiams, neužtikrintos įvažiavimo neįgaliojo vežimėliu galimybės, nėra pandusų ar kitų techninių sprendinių, esamos durys yra per siauros, skirtingi grindų aukščiai tarp patalpų. Susidėvėjusi virtuvės įranga, susidėvėjęs ir daug elektros energijos naudojantis neefektyvus apšvietimas, todėl patalpos nėra tinkamai apšviečiamos ir pan. AJE vienu metu vyksta keletas veiklų, o atskiros poilsio erdvės ir patalpų jaunimo darbuotojo darbo vietai nėra, nepakankamas ir neefektyviai išpildytas kitų patalpų pritaikymas AJE veiklai. Net ir esant minėtiems infrastruktūros trūkumams, kurių pašalinimui būtinas finansavimas, veikla AJE vykdoma pagal galimybes, teikiamomis paslaugomis pagrinde naudojasi Ignalinos Česlovo Kudabos gimnazijos mokiniai. Pagal esamas galimybes vykdomos projektinės veiklos, įgyvendinami sveiką gyvenseną, pozityvumą skatinantys projektai, vyksta bendradarbiavimo renginiai su kitomis jaunimo srityje dirbančiomis organizacijomis. AJE vidutiniškai apsilanko 20 jaunuolių per dieną, plėtrai ir naujoms veiklų erdvėms poreikis yra didelis, lankytojų vis daugėja, tačiau tinkamas paslaugų užtikrinimas dėl nepakankamų infrastruktūros pajėgumų yra apribotas. Planuojamu įgyvendinti projektu numatoma išplėsti tikslinės grupės apimtis, įtraukiant negalia turinčius ir kitus mieste gyvenančius jaunuolius, sukurti naujas erdves veikloms ir taip sudaryti tinkamas sąlygas plėtrai, su perspektyva ateityje įkurti AJC.

Didžiausioje regione tiek pagal bendrą gyventojų, tiek ir pagal jaunimo skaičių Utenos rajono savivaldybėje veikia tik dvi bendrąsias, prevencines ir socialinės priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos, kurios yra per mažos užtikrinti tokių paslaugų poreikį 14-29 metų asmenims (kaip pažymėta SADM PP, AJC arba erdvių AJE bei kitų įstaigų ir organizacijų tinklas savivaldybėse nėra išvystytas proporcingai teritorijose gyvenančių jaunų žmonių skaičiui). Viena iš jų – nevyriausybinė organizacija Maltos ordino pagalbos tarnyba „Utenos maltiečių Vyžuonų atvira jaunimo erdvė“ veiklą vykdo kaimo gyvenamojoje teritorijoje esančiame Vyžuonų miestelyje (pagrindiniai paslaugos gavėjai yra Vyžuonų miestelio ir aplinkinių gyvenviečių jaunuoliai). Utenos mieste veikia Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro AJC, tačiau faktinis paslaugų poreikis, atsižvelgiant į Utenos mieste gyvenančių jaunimo skaičių, yra ženkliai didesnis ir neatliepia visų jaunimo lūkesčių. Siekiant plėtoti socialiai atsakingą elgesį, teikti pagalbą jaunimui integruotis į visuomenę, konsultuoti aktualiais klausimais, vykdyti prevencines veiklas, ypatingą dėmesį skiriant mažiau galimybių turinčiam, mažiau motyvuotam jaunimui, būtina paslaugų plėtra. Šiuo tikslu, numatoma sukurti naują AJE, kurioje būtų teikiamos socialinės, pedagoginės, psichologinės, ugdymo, emocinio palaikymo, užimtumo ir prevencijos paslaugos, skatinamos jaunuolių iniciatyvos ir sudaryta saugi erdvė socializuotis. Įgyvendinant Utenos miesto tvarios plėtros strategijos sprendinius, susijusius su integruotos ir įtraukios socialinės, ekonominės plėtros užtikrinimu, AJE numatoma įkurti Utenos miesto sode, pastatant naują pastatą su terasa ir visa būtina inžinerine infrastruktūra. Ši kompleksiskai plėtojama miesto centrinės dalies teritorija, pagal Utenos miesto tvarios plėtros strategiją, numatyta skirti jaunimui ir jaunimo veikloms, renginiams, todėl tinkamas projekto įgyvendinimas, kartu su kitais planuojamais veiksmais / projektais, turės sinerginį efektą tinkamam jaunimo užimtumui užtikrinti.

Globos namų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūros modernizavimas ir plėtra, esama situacija ir poreikiai.

Remiantis VDA skelbiamais 2022 m. duomenimis Utenos regione veikia 9 globos įstaigos senyvo amžiaus asmenims (šalyje viso 148), kuriose 2022 m. pabaigoje viso buvo įkurta 360 vietų (šalyje viso 7 619). Lyginant su 2021 m. duomenimis bendras regione esančių vietų skaičius padidėjo nuo 309 iki 360. Pagrindinė šio vietų skaičiaus didėjimo priežastis – padidėjęs vietų skaičius Anykščių rajono savivaldybėje (nuo 35 iki 81 vietos), kadangi siekiant užtikrinti vietų trūkumą 2022 metais šios

savivaldybės lėšomis buvusios Anykščių rajono Troškūnų ligoninės patalpose buvo naujai atidarytas Anykščių socialinės globos namų Troškūnų padalinys. Utenos rajono savivaldybėje taip pat jau yra vykdoma atitinkamų paslaugų plėtra, t. y. VšĮ Adučiškio senelių namai 2024 metais planuoja atidaryti naują padalinį Tauragnų miestelyje (Utenos raj.), kur modernizavus bei įrengus beveik 3 000 kvadratinų metrų pastatą planuojama įkurti iki 90 naujų globos vietų.

Nors pagal VDA skelbiamus 2022 metų pabaigos duomenis viso įstaigose buvo apgyvendinta 347 asmenys, tačiau šie duomenys neatspindi faktinės situacijos ir problemos masto, kadangi dalyje globos namų įstaigų asmenys apgyvendinami triviečiuose, ar keturviečiuose kambariuose, naudojami bendromis higienos patalpomis ir pan., kas neatitinka šioms įstaigoms keliamų reikalavimų. Dalyje regiono savivaldybių (kaip ir aukščiau paminėtu Anykščių rajono savivaldybės atveju) naujų vietų plėtra vykdoma įgyvendinant kitais finansavimo šaliniais ir / ar nuosavomis lėšomis finansuojamus projektus, tačiau atsižvelgus į tikslinės grupės apimtį (ypatingai svarbu įvertinti senyvo amžiaus asmenų su negalia, kuriems nustatytas slaugos ir / ar priežiūros paslaugų poreikis, skaičių – 2 990 asmenys), plėtra yra nepakankama. Regione esantis paslaugos prieinamumas (paslaugos pasiūla) yra per mažas siekiant patenkinti bendrą paslaugos poreikį ir šis poreikis vertinant gyventojų amžiaus struktūros prognozes ateityje tik didės. Atsižvelgus į tai, būtina ir toliau užtikrinti tiek naujų vietų kūrimą, tiek ir esamose vietose užtikrinti teikiamos paslaugos kokybę pagal globos namams taikomų higienos normų reikalavimus.

Ignalinos rajono savivaldybėje socialinės globos namų senyvo amžiaus asmenims teikia VšĮ „Mielagėnų palaimintojo J. Matulaičio parapiniai globos namai“ ir savivaldybės BĮ „Dūkšto globos namai“. Savivaldybės BĮ „Dūkšto globos namai“ prieš 30 metų įsikūrė buvusiam vaikų darželyje, perdavus dalį patalpų. 2012 metais vaikų daželį iškėlus į kitas patalpas perduotos ir likusios patalpos, todėl šiose patalpose yra galimybė plėtrai. Apgyvendintose buvusiose vaikų darželio patalpose atliktas kosmetinis remontas, įrengtas 1 vienvietis, 9 dviviečiai ir 4 triviečiai kambariai, pagal finansines galimybes įrengtos tik keturios asmens higienos patalpos. Esminiai infrastruktūros modernizavimo ir paslaugų kokybės pagerinimo darbai nebuvo atliekami. Dalyvauta projekte „Socialinių paslaugų kokybės gerinimas, taikant EQUASS kokybės sistemą“, kurio metu gautas atitinkamas sertifikatas, tačiau projekto ataskaitose akcentuojama, kad patalpos neatitinka reikalavimų. Naudojamos patalpos nepritaikytos esamiems 30 gyventojų (kambariuose gyvena po 2–4 gyventojus, naudojami bendromis higienos patalpomis), todėl **būtina modernizuoti Dūkšto globos namus, siekiant pagerinti globos namuose gyvenančių asmenų gyvenimo sąlygas bei užtikrinti tinkamą paslaugų kokybę ir paslaugų plėtrą.** Šiuo tikslu, numatoma įrengti vienviečius kambarius su atskira asmens higienos patalpa, modernizuoti šių patalpų vandens, šilumos vamzdynus, elektros instaliaciją ir kitą būtiną infrastruktūrą, siekiant užtikrinti teikiamų paslaugų atitiktį atitinkamoms globos normoms. Taip pat vertinant esamą paslaugos pasiūlos ir paklausos poreikį tiek savivaldybėje, tiek ir regione planuojama pritaikyti esamas negyvenamas patalpas, kuriose yra galimybė įrengti 10 papildomų vietų, įrengti sensorinį, svečių, poilsio kambarius, kineziterapeuto – masažuotojo kabinetą, renginių erdvę ir kt. paslaugos kokybei ir plėtrai užtikrinti būtinas patalpas.

Molėtų rajono savivaldybėje socialinės globos namų paslaugas senyvo amžiaus asmenims teikia dvi globos namų įstaigos, tai Savivaldybės BĮ „Alantos senelių globos namai“ ir 2022 metų pabaigoje pradėjusi socialinės globos veiklą VšĮ Universalus daugiafunkcis centras „Kaimynystės namai“. Esami globos namų infrastruktūros pajėgumai paslaugų poreikiui užtikrinti yra nepakankami, o dėl nusidėvėjusios infrastruktūros neužtikrinama paslaugų kokybė. Remiantis savivaldybės pateiktais duomenimis minėtose įstaigose viso yra 45 vietos, kurios šiuo metu visos užimtose, todėl nuolat kiekvienoje įstaigoje susidaro laukiančiųjų paslaugos asmenų eilė. Vidutiniškai per metus trumpalaikiai ar ilgalaikiai socialinei globai poreikis nustatomas 45-50 asmenų. Dalis asmenų, kuriems paslaugos dėl

sveikatos būklės yra būtinos, šių paslaugų gavimui yra nukreipiami į kitose savivaldybėse esančias socialinės globos įstaigas. Šiuo metu kitose savivaldybėse apgyvendinta daugiau nei 70 Molėtų rajono savivaldybės gyventojų. Sprendžiant paslaugų trūkumo ir prieinamumo problemą, **planuojama VŠĮ Universalus daugiafunkcinis centras „Kaimynystės namai“ pastate užbaigti 2 etape numatytus darbus ir įrengti 13 papildomų vietų bei rekonstruoti Alantos senelių globos namų pastatą, kuriame taip pat yra galimybė įrengti 7 papildomas vietas**. Alantos senelių globos namų pastato rekonstrukcija būtina ne tik siekiant padidinti vietų skaičių, bet ir atsižvelgiant į senyvo amžiaus asmenų ir suaugusių asmenų su negalia ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos normas užtikrinti tinkamą paslaugų kokybę (turimos patalpos neatitinka reikalavimų dėl esamų patalpų dydžio, sanitarinių mazgų skaičiaus ir kt.). VŠĮ Universalus daugiafunkcinis centras „Kaimynystės namai“, pasinaudojant 2014–2020 m. ES finansinio laikotarpio galimybėmis, pagal Molėtų rajono VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2014–2020 m. priemonę „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“, įgyvendino projektą „Mokyklos pastato Balninkuose modernizavimas pritaikant socialinių paslaugų teikimui“. Dėl lėšų trūkumo projektas buvo padalintas į 2 etapus. Įgyvendintas tik I etapas, kurio metu atliktas Mokyklos pastato Balninkuose modernizavimas ir I-ame aukšte įrengti 4 dviviečiai ir 1 keturvietis kambariai, viso 12 vietų. Esminis viso pastato modernizavimas tinkamai paslaugų kokybei ir mikroklimatui pastate užtikrinti dėl lėšų trūkumo nebuvo atliktas, todėl būtina padidinti energinį pastato efektyvumą, sumažinti energetines sąnaudas ir išorinį triukšmo lygį. Įgyvendinus abu Molėtų rajono savivaldybės planuojamus projektus bus ne tik pagerintos esamų paslaugos gavėjų gyvenimo sąlygos, bet ir papildomai įrengtos 20 naujų vietų, padidinant trūkstančių paslaugų prieinamumą.

Visagino savivaldybėje socialinės globos namų paslaugas senyvo amžiaus asmenims teikia Savivaldybės biudžetinė įstaiga Visagino socialinių paslaugų centro Socialinės globos senyvo amžiaus žmonėms skyrius (Globos skyrius). Globos skyriuje šiuo metu gyvena 30 žmonių, iš kurių 22 yra asmenys su sunkia negalia. Tarp gaunančių paslaugas ir laukiančių eilėje didėja asmenų sergančių Alzheimerio liga ir kitomis demencijos formomis skaičius. Infrastruktūros pajėgumai apsunkina paslaugų kokybės atitiktį socialinės globos normoms ir asmens privatumo užtikrinimui, kadangi asmenys kambariuose iki modernizavimo apgyvendinti po 3. Globos skyriuje būtina įrengti sensorines erdves (sensorinį kambarį) ir uždara stiklinę terasą, taip sukuriant jaukų, erdvų, skatinantį ir saugų aplinkos kontekstą, kas leistų prisidėti prie gyvenimo kokybės gerinimo demencija sergantiems asmenims. Globos skyriaus gyventojų socialinei integracijai ir bendravimui, sumažinant socialinę izoliaciją, būtina įsigyti specialųjį transportą, pritaikytą senyvo amžiaus žmonių su negalia poreikiams, kadangi šiuo metu įstaigoje tokio nėra. Įvertinus esamas aplinkybes, **numatomas būtinas Visagino socialinių paslaugų centro Socialinės globos senyvo amžiaus žmonėms skyriaus infrastruktūros modernizavimas** (Globos skyriaus vidaus patalpų ir gyvenamųjų kambarių patalpų perplanavimas, bendrų užimtumo erdvių įrengimas, uždaros terasos prie pastato statyba, sensorinės erdvės įrengimas, aprūpinant būtiniais baldais ir įranga, specializuotos transporto priemonės įsigijimas ir pan.).

Zarasų rajono savivaldybėje socialinės globos namų paslaugas senyvo amžiaus asmenims teikia dvi savivaldybės biudžetinės globos namų įstaigos, tai Salako socialinės globos namai ir naujai veiklą pradedanti Zarasų rajono Antazavės socialinių paslaugų centras „Kartų namai“. Savivaldybės BĮ Zarasų rajono Antazavės socialinių paslaugų centras „Kartų namai“ 2022 m. įgyvendino projektą „Socialiai pažeidžiamų grupių įtraukimas kuriant socialinių paslaugų tinklą Zarasų ir Daugpilio pasienio regione/ Vertingi žmonės (projekto Nr. LLI-550)“, pritaikant dalį buvusio vaikų namų pastato Antazavėje, globos namų senyvo amžiaus asmenims paslaugoms teikti, tačiau esant ribotam finansavimui sukurtos tik 24 vietos, o viso planuojama 40 vietų. Vertinant esamų paslaugų prieinamumą ir atitiktį kokybės reikalavimams nustatyta, kad ne visos Salako socialinės globos namų

patalpos ir aplinka atitinka keliamus reikalavimus, ne prie kiekvieno gyvenamojo miegamojo kambario įrengtos higienos patalpos, globos namų gyventojams nėra užtikrintos galimybės lengvai judėti globos namų teritorijoje ir patalpose, saugiai naudotis poilsio ir rekreacijos zonomis, esančiomis globos namų teritorijoje. Alzheimerio liga, senatvinė demencija nustatyta beveik pusei globos namų gyventojų, o sensorinio kambario ir / ar kitų nusiramino patalpų / erdvių nėra. Būtinai naujas, judėjimo negalia turinčių asmenų pavėžėjimui, pritaikytas automobilis, kadangi esamas yra pernelyg nusidėvėjęs nesaugus ir nepritaikytas asmenims su judėjimo negalia. Sprendžiant nustatytas paslaugų trūkumo, nepakankamo prieinamumo ir paslaugų kokybės pagal taikomus reikalavimus atitikties problemas, **planuojama Zarasų rajono Antazavės socialinių paslaugų centre „Kartų namai“ papildomai įrengti 16 apgyvendinimo vietų, o Salako socialinės globos namuose siekiant pagerinti esamas gyvenimo sąlygas atlikti pastato ir lauko erdvių modernizavimo darbus.**

Kitų potencialių (alternatyvių) stacionarių socialinės globos paslaugų plėtros galimybių vertinimas. Utenos regione veikia keturios Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM) pavaldumo socialinės globos įstaigos – Utenos (Utenos r.), Aknystos (Anykščių r.), Zarasų (Zarasų r.) ir Visagino (Visagino m.) socialinės globos namai, kuriuose ilgalaikė socialinė globa teikiama asmenims, turintiems intelekto ir (ar) psichikos negalią. Kadangi pagal SADM pateiktą informaciją įgyvendinant institucinės globos pertvarką SADM įstaigose palaipsniui atsiras vis daugiau nenaudojamų patalpų, kurios galėtų būti pritaikytos stacionarių ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui senyvo amžiaus asmenims, Priemonės rengimo metu papildomai įvertinta ir šių patalpų pritaikymo stacionarių socialinės globos paslaugų plėtrai potencialios galimybės.

Ignalinos rajono savivaldybė, atsižvelgdama į Finansavimo gairių reikalavimus, prioritetą skyrė Dūkšto globos namams. Pasirinktas investavimas į veikiančią savivaldybės biudžetinę įstaigą yra optimaliausias variantas, nes būtų investuojama į savivaldybės turtą, įstaigoje paslaugos yra teikiamos išlaikant kuo aukštesnius reikalavimus, įstaiga buvo dalyvavusi projekte „Socialinių paslaugų kokybės gerinimas, taikant EQUASS kokybės sistemą“, kurio metu buvo stiprinamos specialistų kompetencijos, socialinių paslaugų kokybės standarto sukūrimas, įdiegimas, taikymas, palaikymas. Šio projekto ataskaitoje akcentuojama, kad patalpos neatitinka šiuolaikinių reikalavimų ir joms būtinas kapitalinis remontas. Naudojamos patalpos nepritaikytos esamiems 30 gyventojų (kambariuose gyvena po 2–4 gyventojus, naudojasi bendromis higienos patalpomis), todėl būtina modernizuoti Dūkšto globos namus, siekiant pagerinti globos namuose gyvenančių asmenų gyvenimo sąlygas bei užtikrinti tinkamą paslaugų kokybę ir paslaugų plėtrą.

Būtina pažymėti ir tai, kad siekiant pagerinti esamą situaciją, įvertintos visos Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje esančios galimybės plėsti šių socialinių paslaugų tinklą, pasinaudojant esama potencialia savivaldybei priklausančia infrastruktūra. Taip pat įvertinta ir tai, kad savivaldybės teritorijoje SADM pavaldumo socialinės globos įstaigų, kuriose įgyvendinant institucinės globos pertvarką atsilaisvinusias patalpas galima būtų pritaikyti ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui senyvo amžiaus asmenims, nėra. Apibendrinant galima teigti, kad pasirinktas investavimo būdas yra efektyviausias ir racionaliausias esamų problemų sprendimui, kuris leidžia ne tik sukurti papildomas trūkstamas vietas, bet ir sudaro tinkamas sąlygas užtikrinti teikiamų paslaugų atitiktį nustatytiems reikalavimams ir taikomoms globos normoms.

Molėtų rajono savivaldybė, atsižvelgdama į didėjanti stacionarių socialinės globos paslaugų senyvo amžiaus asmenims poreikį, įvertinusi šių paslaugų infrastruktūrą savivaldybėje ir siekdama tikslingai ir efektyviai išnaudoti visas galimybes bei valdomus išteklius, priėmė sprendimą sutvarkyti jau veikiančių įstaigų pastatus, padidinat teikiamų paslaugų apimtį. Taip bus sprendžiamos dvi problemos: viena problema – nepakankamas esamos globos namų infrastruktūros pajėgumas paslaugų poreikiui užtikrinti savivaldybėje, antra labai svarbi problema – dėl nusidėvėjusios ir reikalavimų

neatitinkančios infrastruktūros neužtikrinama paslaugų kokybė. Alternatyvių minėtų problemų sprendimo būdų nėra, t. y. priemonės apimtyse įvertintos visos savivaldybės teritorijoje esamos galimybės plėsti šių socialinių paslaugų tinklą, pasinaudojant savivaldybėse esančiomis potencialiomis infrastruktūromis, pvz. savivaldybės teritorijoje SADM pavaldumo socialinės globos įstaigų, kuriose įgyvendinant institucinės globos pertvarką atsilaisvinusias patalpas galima būtų pritaikyti ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui senyvo amžiaus asmenims, nėra. Atsižvelgus į tai galima teigti, kad pasirinktas investavimo būdas yra efektyviausia ir racionaliausia esamų problemų sprendimo alternatyva, kuri leidžia ne tik sukurti papildomas trūkstamas vietas, bet ir sudaro tinkamas sąlygas užtikrinti teikiamų paslaugų atitikti nustatytiems reikalavimas ir taikomoms globos normoms.

Visagino savivaldybėje siekiant įgyvendinti projekte numatytus senyvo amžiaus asmenims teikiamų socialinės globos paslaugų infrastruktūros sukūrimo veiksmus, išnagrinėti galimi veiksmų apgyvendinimo būdai (t. y. alternatyvos statyti arba rekonstruoti / pritaikyti). Pasirinktas veiklų būdas leidžia geriausiai atliepti į projekto apimtis (visa apimtimi), sukuriant ir pagerinant projekte numatytą infrastruktūrą, būtiną esamos tikslinės grupės (senyvo amžiaus asmenys) socialinės globos paslaugoms teikti. Visagino savivaldybė, pasitelkdama socialinių paslaugų įstaigose dirbančius socialinius darbuotojus, identifikavo trūkstamų senyvo amžiaus asmenims, socialinių paslaugų poreikius, jų pagrindu ir yra suplanuota socialinės globos paslaugų plėtra. Toks investavimo būdas buvo pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad esamai tikslinei grupei žmonių reikalinga profesionali specialistų pagalba. Atsižvelgiant į tai, kad Globos skyriuje planuojama teikti socialinės globos paslaugas, šiai dienai Globos skyrius turi tokių specialistų, pasiruošusių suteikti aukščiau minėtas socialinės paslaugas. Apibendrinant esamą socialinės globos senyvo amžiaus asmenims infrastruktūrą savivaldybėje ir joje teikiamų paslaugų situaciją nustatyta pagrindinė sprendžiama problema ir formuojamas projekto tikslas yra pagerinti senyvo amžiaus gyventojų socialinės globos paslaugų kokybę bei užtikrinti jų atitiktį nustatytiems reikalavimas ir taikomoms globos normoms.

Atsižvelgus į tai, bei vertinant norimos spręsti problemos mastą, tikslinės grupės dydį ir atitinkamų paslaugų pagerinimo poreikį, galimus turto valdymo ir disponavimo bei investavimo į jį aspektus optimali ir racionaliausia bei greičiausiai įgyvendinama alternatyva yra Visagino socialinių paslaugų centro Socialinės globos senyvo amžiaus žmonėms skyriaus pastato, kuris nuosavybės teise priklauso savivaldybei, modernizavimas. Priklausomai nuo socialinės globos paslaugų poreikio augimo ateityje (esant bendruomenės senėjimo tendencijai ir paslaugos paklausai, kurios nepatenkina esami infrastruktūros pajėgumai), būtų vertinamos bei svarstomos ir kitos galimybės pasinaudoti kitomis savivaldybėje esančiomis potencialiomis infrastruktūromis. Viena iš tokių alternatyvų yra savivaldybės teritorijoje veikiančios SADM pavaldumo socialinės globos įstaigos dalies patalpų, kurios galimai atsilaisvintų įgyvendinant institucinės globos pertvarką, pritaikymas ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui senyvo amžiaus asmenims, tačiau ši alternatyva ateityje svarstyтина tik tuo atveju jei bus išspręsti turto valdymo ir disponavimo bei investavimo į jį ir / ar kiti teisiniai apribojimai ir šis turtas atitiks jam keliamus reikalavimus ir savivaldybės lūkesčius. Vertinant esamų aplinkybių visumą, pagrįstai nustatoma, kad pasirinktas investavimo būdas yra efektyviausia ir racionaliausia esamos problemos sprendimo alternatyva, kuri leidžia per trumpiausią laiką užtikrinti teikiamų paslaugų atitikti nustatytiems reikalavimas ir taikomoms globos normoms, kadangi kitų alternatyvų įgyvendinimą riboja neišspręsti turto valdymo ir disponavimo bei investavimo į jį klausimai.

Zarasų rajono savivaldybė įvertinusi didėjančią stacionarių socialinės globos paslaugų senyvo amžiaus asmenims poreikį, šioms paslaugoms teikti turimą paslaugų infrastruktūrą, bei siekdama efektyviai išnaudoti turimus išteklius, priėmė sprendimą sutvarkyti turimus ir veikiančius biudžetinių įstaigų pastatus, padidinat teikiamų paslaugų apimtis bei teikiamų paslaugų kokybę. Toks sprendimas priimtas atsižvelgiant į Globos normas, kuriose numatyta, kad nuo 2029 m. sausio 1 d. privaloma

įgyvendinti būtinus reikalavimus, kad asmenims globos įstaigose būtų užtikrinama kiek įmanoma saugesnė aplinka: asmenims turi būti užtikrintos galimybės lengvai judėti socialinės globos įstaigos teritorijoje ir patalpose, saugiai naudotis poilsio ir rekreacijos zonomis, esančiomis socialinės globos įstaigos teritorijoje, viename gyvenamajame miegamajame kambaryje galės gyventi ne daugiau kaip po du asmenis, apgyvendinant asmenis grupėse atsižvelgiama į jų turimos negalios poreikius ir asmenines.

Socialinės globos namų planuose numatyta siekiamybė, kad nuo 2030 metų prie kiekvieno gyvenamojo kambario būtų atskiros asmens higienos patalpos. Atsižvelgiant į Globos normose nurodytus reikalavimus bei įvertinus turimos infrastruktūros būklę, tam kad po 2029 m. socialinės globos įstaigos ir toliau galėtų teikti paslaugas, būtina investuoti į jau esamos infrastruktūros pagerinimą. Investuoti į SADM pavaldumo socialinę globos įstaigą esančią rajone šiuo metu nėra teisinio pagrindo. Veikiančioje įstaigose nors ir vykdoma institucinės globos pertvarka, tačiau šiuo metu nėra aiškumo dėl infrastruktūros perdavimo savivaldybėms. Įvertinus tai, kad infrastruktūros poreikis socialinių paslaugų teikimui auga, atsilaisvinusios patalpos ateityje galėtų būti naudojamos ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui, tačiau ši alternatyva gali būti svarstoma tik tuo atveju jei bus išspręsti turto valdymo, disponavimo bei investavimo į jį klausimai. Pasirinkta investavimo strategija, kuomet investuojama į jau veikiančias biudžetines įstaigas, yra racionaliausia ir efektyviausia. Investicijos leis pagerinti teikiamų paslaugų kokybę, sukurs papildomas trūkstamas vietas bei užtikrins Globos normų įgyvendinimą.

Apibendrinant savivaldybių pateiktą informaciją nustatyta, kad *Ignalinos ir Molėtų rajonų savivaldybėse* kitų galimybių plėsti socialinių paslaugų tinklą, pasinaudojant esama potencialia savivaldybei priklausiančia infrastruktūra, nėra, kadangi nėra ir SADM pavaldumo socialinės globos įstaigų, kuriose įgyvendinant institucinės globos pertvarką atsilaisvinusias patalpas galima būtų pritaikyti ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui senyvo amžiaus asmenims. *Visagino ir Zarasų rajono savivaldybėse* nors ir yra veikiančios SADM pavaldumo socialinės globos įstaigos, kuriose dalis patalpų galimai atsilaisvintų įgyvendinant institucinės globos pertvarką, tačiau šių patalpų pritaikymas ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimui senyvo amžiaus asmenims svarstytinas tik tuo atveju jei bus išspręsti turto valdymo ir disponavimo bei investavimo į jį ir / ar kiti teisiniai apribojimai ir šis turtas atitiks jam keliamus reikalavimus ir minėtų savivaldybių lūkesčius. Atsižvelgus į tai, nustatoma, kad pasirinktas investavimo būdas yra efektyviausia ir racionaliausia esamos problemos sprendimo alternatyva, kuri leidžia per trumpiausią laiką užtikrinti teikiamų paslaugų atitiktį nustatytiems reikalavimams ir taikomoms globos normoms, kadangi kitų alternatyvų įgyvendinimą riboja neišspręsti turto valdymo ir disponavimo bei investavimo į jį klausimai.

Ankstesnio laikotarpio investicijos. Nepakankamą tiek nestacionarių socialinių paslaugų, tiek ir globos įstaigose senyvo amžiaus asmenims teikiamų paslaugų prieinamumą taip pat nulėmė ir per mažos 2014–2020 m. ES fondų investicijų laikotarpio regioninio planavimo ES investicijų intervencijos. Per visą 2014–2020 m. ES fondų investicijų laikotarpį įgyvendinant regioninio planavimo priemonę 08.1.1-CPVA-R-407 „Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ Utenos regione finansuoti tik 4 projektai, kurių bendra ES lėšų vertė siekia tik 804 753,95 Eur. Įgyvendinant minėtos priemonės projektus buvo modernizuojami Anykščių rajono Svėdasų senelių globos namai bei Utenos rajono savivaldybės Leliūnų socialinės globos namai, Visagino savivaldybėje atliekama apleisto (nenaudojamo) buvusio visuomeninio pastato konversija ir pritaikymas Savarankiško gyvenimo namų Visagine įkūrimui, o Zarasų rajono savivaldybėje atliekama Zarasų rajono socialinių paslaugų centro nakvynės namų modernizavimas ir plėtra. Taigi, atsižvelgiant į esamą regiono situaciją, tikslinės grupės apimtis ir poreikius akivaizdu, kad ankstesnio 2014–2020 m. ES fondų investicijų laikotarpio

intervencijos yra per mažos, todėl ir toliau išlieka poreikis plėtoti bei modernizuoti nestacionarių socialinių paslaugų ir globos įstaigose senyvo amžiaus asmenims teikiamų paslaugų infrastruktūrą.

Apibendrinimas. Atlikta regiono demografinės ir socialinės–ekonominės aplinkos rodiklių analizė leidžia išskirti Utenos regioną kaip vieną iš sparčiausiai senstančių regionų šalyje, kuriame skurdo riziką ir socialinę atskirtį dažniausiai patiriančių asmenų (vyresni nei 65 metų asmenys, neįgalieji) dalis ženkliai viršija šalies vidurkį. Ši situacija nulemia ir ženkliai didesnę gyventojų dalį, kuri gyvena žemiau skurdo ribos, o 1 000 gyventojų tenkantis socialinės pašalpos gavėjų skaičius beveik 1,7 karto viršija šalies vidurkį. 5 iš 6 regiono savivaldybių fiksuota didesnė nei šalyje asmenų su negalia, kurie taip pat dažniausiai susiduria su skurdo rizika ir socialine atskirtimi, dalis nuo visų savivaldybėse gyvenančių asmenų. Taip pat siekiant užtikrinti atitinkamų paslaugų prieinamumą svarbus aspektas yra didesnė nei šalyje vaikų turinčių negalią dalis, kuriai nustatytas slaugos ir priežiūros (pagalbos) poreikis, kadangi šių asmenų artimieji, nuolatos prižiūradami negalią turinčius asmenis, negali ar pilnai negali dalyvauti darbo rinkoje, susiduria su kitais psichologiniais, darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimo iššūkiais. RPP nustatyta, kad Utenos regione 2020 m. socialines paslaugas gaunančių asmenų dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų skaičiaus sudarė tik 13 proc., kai vidutiniškai šalyje šis rodiklis siekia 16 proc. Įvertinus tai, kad Utenos regione fiksuota viena didžiausių šalyje asmenų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje, dalis, o atitinkamas socialines paslaugas gauna mažesnė nei vidutiniškai šalyje šios tikslinės grupės asmenų dalis, būtini kompleksiniai veiksmai, siekiant ne tik sumažinti esamus skurdo rizikos ir socialinės atskirties tarpregioninius netolygumus, bet ir sudaryti tinkamas sąlygas, kad kaip įmanoma didesnė šios tikslinės grupės asmenų dalis gautų būtinas socialines paslaugas.

Atsižvelgus į tai, vertinant regione esančių socialinių paslaugų įstaigų tinklą ir šiose įstaigose teikiamas paslaugas bei tas paslaugas, kurių trūksta ar visai nėra dėl atitinkamos infrastruktūros nebuvimo, Priemonės apimtyse nustatyti būtini įgyvendinti veiksmai / projektai, kuriais bus siekiama padidinti *nestacionarių socialinių paslaugų ir globos įstaigose senyvo amžiaus asmenims teikiamų paslaugų* įvairovę, pagerinti jų kokybę ir prieinamumą.

- Įgyvendinant *nestacionarių socialinių paslaugų* kokybei ir prieinamumui užtikrinti būtinus projektus planuojama: Molėtų rajono savivaldybėje įsteigti nakvynės namus; modernizuoti ir pritaikyti žmonių su negalia poreikiams Molėtų vaikų savarankiško gyvenimo namų Krizių centro skyriaus patalpas ir infrastruktūrą; modernizuoti bei pritaikyti socialinės priežiūros centro teikiamoms nepertraukiamoms kokybiškoms paslaugoms užtikrinti Inturkės k. Molėtų r. esančią pastatą; modernizuoti Visagino savivaldybėje veikiančią Visagino socialinių paslaugų centro Bendruomenės skyrių ir jį tinkamai pritaikius pradėti teikti jame trūkstamas socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslaugas; Utenos ir Zarasų miestuose sudaryti sąlygas socialinės priežiūros paslaugų plėtrai ir prieinamumui, įkuriant Senjorų dienos centrą Utenos mieste bei dienos užimtumo (priežiūros) centrą senyvo amžiaus asmenims Zarasų mieste; Visagino savivaldybėje įkurti funkcinės zonos pagrindu paslaugas teikiančią vaikų raidos ir elgesio sutrikimų kompleksinės pagalbos ir paslaugų šeimai centrą; kompleksiskai sutvarkyti ir naujoms veikloms pritaikyti Ignalinoje esančią AJE, o Utenos mieste įkurti naują AJE. Preliminariai skaičiuojama, kad pilna apimtimi įgyvendinus visus būtinus projektus regione naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje būtų bendrai sukurta 210 paslaugų socialiai pažeidžiamiems, socialinę riziką (atskirtį) patiriantiems asmenims vietų, kuriose atitinkamas socialinės priežiūros paslaugas per vienus metus po projektų užbaigimo gaus ne mažiau kaip 480 unikalių asmenų.

- Įgyvendinant *globos įstaigose senyvo amžiaus asmenims teikiamų paslaugų* kokybei ir prieinamumui užtikrinti būtinus projektus planuojama: modernizuoti Dūkšto globos namus, siekiant pagerinti globos namuose gyvenančių asmenų gyvenimo sąlygas bei papildomai įrengti 10 naujų vietų;

VšĮ Universalaus daugiafunkcinio centro „Kaimynystės namai“ pastate užbaigti 2 etape numatytus darbus ir įrengti 13 papildomų vietų bei rekonstruoti Alantos senelių globos namų pastatą ir įrengti 7 papildomas vietas; siekiant užtikrinti gyventojų poreikius atitinkančių paslaugų teikimą modernizuoti Visagino socialinių paslaugų centro Socialinės globos senyvo amžiaus žmonėms ir suaugusiems asmenims su negalia skyrių; Zarasų rajono Antazavės socialinių paslaugų centre „Kartų namai“ papildomai įrengti 16 apgyvendinimo vietų, o Salako socialinės globos namuose siekiant pagerinti esamas gyvenimo sąlygas atlikti pastato ir lauko erdvių modernizavimo darbus. Preliminariai skaičiuojama, kad pilna apimtimi įgyvendinus visus būtinus projektus regione naujos arba modernizuotos socialinės rūpybos infrastruktūros talpumas siektų 205 vietas, kuriose atitinkamas socialinės globos paslaugas per vienus metus po projektų užbaigimo gaus ne mažiau kaip 212 unikalių asmenų.

Sėkmingai ir pilna apimtimi įgyvendinus visus regionui svarbius planuojamus projektus būtų pasiektas ne tik būtinos infrastruktūros esminis fizinis pagerinimas ir / ar naujos trūkstamos infrastruktūros sukūrimas, bet ir sudarytos tinkamos sąlygos gauti kokybiškas socialines paslaugas tikslinės grupės asmenims, kurie nedalyvauja socialinių paslaugų sistemoje ir kuriems šios paslaugos yra būtinos. Esamos problemos sprendimo rezultatai leis prisidėti prie RPP nurodytos 2 problemos „Atskiriems regionams būdinga didesnė skurdo rizika ir socialinė atskirtis“ susijusių priežasčių pašalinimo ir atitinkamai priskirto poveikio rodiklio „Socialines paslaugas gaunančių tikslinės grupės asmenų dalis nuo bendro su skurdo rizika ar socialine atskirtimi susiduriančių gyventojų skaičiaus | procentai“ bei Priemonės rezultatų rodiklių „Socialiai pažeidžiamų, socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus, asmenys per metus“ ir „Naujos arba modernizuotos socialinės rūpybos infrastruktūros naudotojų skaičius per metus, naudotojai per metus“ planuojamų reikšmių pasiekimo.

III SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA

Priemonės veiklų įgyvendinamo teritorija apima Ignalinos, Molėtų, Utenos ir Zarasų rajonų bei Visagino savivaldybių teritorijas.

IV SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS VEIKLOS, PROJEKTŲ VYKDYTOJAI IR PARTNERIAI

Įgyvendinant *nestacionarių socialinių paslaugų ir globos įstaigose senyvo amžiaus asmenims teikiamų paslaugų* kokybei ir prieinamumui užtikrinti būtinus veiksmus, kurie leis sumažinti Plano 1 problemos „*Nepakankama socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir prieinamumas*“ giluminės priežasties „*Blogėjanti sveikatos ir socialinės infrastruktūros būklė, didėjantis paslaugų kokybės atotrūkis nuo didžiųjų regionų centrų*“ neigiamų pasekmių poveikį, atsižvelgiant į Regioninės pažangos priemonės Nr. 09-003-02-02-11 (RE) „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ finansavimo gaires (toliau – Finansavimo gairės)¹², numatomos tinkamos finansuoti veiklos:

- **Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros modernizavimas ir plėtra**, siekiant didinti gyventojų socialinę gerovę (Finansavimo gairių 3 veikla). *Veikla vykdoma finansuojant Socialinių paslaugų katalogo 18 punkte įvardytų nestacionarių socialinių paslaugų įstaigų, kuriose teikiamos socialinės priežiūros ir (ar) socialinės globos paslaugos, infrastruktūros bei 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programoje konkrečiai įvardytų finansuotinių įstaigų (atvirų jaunimo erdvių, specializuotos pagalbos centrų) infrastruktūros modernizavimą ir plėtrą: statant,*

¹² Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2023 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. A1-439

rekonstruojant, remontuojant ar įsigyjant nekilnojamąjį turtą bei aprūpinant jį būtinais baldais ir įranga. Pagrindus poreikį, gali būti įsigyjama transporto priemonė, atitinkanti Finansavimo gairių 7.4 papunkčio reikalavimus;

- **Socialinių paslaugų įstaigų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūros modernizavimas ir plėtra** (Finansavimo gairių 4 veikla). Veikla vykdoma finansuojant socialinių paslaugų įstaigų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūrą bendruomenėje (savarankiško gyvenimo namų, globos namų infrastruktūros modernizavimą ir plėtrą; globos namų ir bendruomeninių paslaugų aplinkos pritaikymą Alzhaimerio liga, senatvine demencija sergantiems asmenims, negalią turintiems asmenims; skaitmeninės, technologinės, inžinerinės ir kitos paslaugų infrastruktūros inovacijas, leidžiančias pagerinti tikslinių grupių asmenų savarankiškumą ir gyvenimo kokybę: statant, rekonstruojant, remontuojant ar įsigyjant nekilnojamąjį turtą bei aprūpinant jį būtinais baldais ir įranga. Pagrindus poreikį, gali būti įsigyjama transporto priemonė, atitinkanti Gairių 7.4 papunkčio reikalavimus).

Galimi pareiškėjai yra savivaldybių administracijos.

Galimi projektų partneriai – savivaldybių biudžetinės įstaigos, savivaldybių nustatyta tvarka atrinktos nevyriausybinės organizacijos (NVO)¹³, asociacijos ar viešosios įtaigos, vykdančios ar planuojančios vykdyti atitinkamas socialinės priežiūros ir (ar) socialinės globos paslaugas.

Pareiškėjai gali teikti paraiškas individualiai arba kartu su partneriais. Pareiškėjas yra tiesiogiai atsakingas už projekto parengimą, įgyvendinimą ir rezultatus, nesvarbu, ar jis projektą įgyvendina vienas, ar kartu su partneriu (-iais). Projekto partneriai gali būti juridiniai asmenys, kurie tiesiogiai dalyvauja įgyvendinant projekto veiklas ir / arba naudojami / naudosis jo rezultatais (produktais).

Galimų pareiškėjų ir partnerių pasirinkimą nulemia Vietos savivaldos įstatyme nustatytos savivaldybių savarankiškosios funkcijos (*socialinių paslaugų teikimo užtikrinimas planuojant ir organizuojant socialines paslaugas, kontroliuojant bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę, taip pat socialinių paslaugų įstaigų steigimas ir išlaikymas (6 str.12 p.) ir sąlygų savivaldybės teritorijoje gyvenančių neįgaliųjų socialinei integracijai į savivaldybės bendruomenę sudarymas (6 str. 14 p.)*) ir valstybės perduotos savivaldybėms funkcijos (*socialinės globos teikimo asmenims su sunkia negalia užtikrinimas (7 str. 29 p.)*), taip pat įvertinus faktinius projektų metu numatomo tvarkyti / pritaikyti nekilnojamo turto savininkus, naudotojus, ar planuojamus socialinės priežiūros ir / ar socialinės globos paslaugų teikėjus.

V SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PROJEKTŲ ATRANKA

Atsižvelgus į Vietos savivaldos įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytas funkcijas ir veiklas, kurios yra priskiriamos savivaldybių institucijoms, savivaldybių įstaigoms ar jų kontroliuojamiems juridiniams asmenims ir kuriomis tiesiogiai prisidedama prie pažangos priemonės įgyvendinimo ir joje numatytų rezultatų pasiekimo, Priemonės pagrindimo aprašo IV skyriuje nurodytoms tinkamoms finansuoti veikloms atliekamas projektų planavimo atrankos būdas.

VI SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

Lentelė Nr. 1

Eil. Nr.	Horizontalieji principai (toliau – HP)	Informacija apie pažangos priemonės prisidėjimą prie HP
-------------	--	---

¹³ Įgyvendinant Finansavimo gairių 3 veiklą, atsižvelgiant į Finansavimo gairių 2.4.3. p. nuostatas, prioritetą turi būti teikiamas NVO paslaugų infrastruktūrai (t. y. savivaldybėms, vadovaujantis savo nusistatyta vieša ir objektyviais kriterijais paremta atrankos tvarka, pasirenkant įstaigas ar organizacijas (projekto partnerius), kurios vykdys veiklą projekto lėšomis sukurtoje ar modernizuotoje infrastruktūroje, prioritetą turi būti teikiamas NVO.

1.	Darnaus vystymosi	<p>Pagal Priemonę rengiamuose ir įgyvendinamuose projektuose negalės būti numatyta veiksmų, kurie turėtų neigiamą poveikį darnaus vystymosi, įskaitant reikšmingos žalos nedarymo, principo įgyvendinimui.</p> <p>Rengiant projektus, atsižvelgiant į Finansavimo gairėse 3 ir 4 veiklai taikomus reikalavimus, turės būti įvertinta ir numatyta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - modernizuojant esamą infrastruktūrą turi būti laikomasi aplinkos apsaugą ir statybas reglamentuojančių teisės aktų. Taip pat turi būti atliekamas planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas, kai tai numatyta LR Planuojamos ūkinės veiklos vertinimo įstatyme; - atitinkami veiksmai dėl reikšmingos žalos aplinkos tikslams, nustatytiems 2020 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2020/852 dėl sistemos tvariam investavimui palengvinti sukūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2019/2088, 17 straipsnyje, nedarymo. Konkretūs projektų dėl reikšmingos žalos nedarymo aplinkos tikslams reikalavimai ir projektų atitiktį šiems reikalavimams pagrindžiantys dokumentai nurodomi Projekto atitikties reikšmingos žalos nedarymo horizontaliajam principui vertinimo reikalavimų apraše (Finansavimo gairių 3 priedas). Pareiškėjas kartu su projekto įgyvendinimo planu RPPI administruojančiajai institucijai turi pateikti pagal Gairių 3 priedą užpildytas Deklaracijas.
2.	Inovatyvumo (kūrybingumo)	<p>Priemonės veiksmais / projektais tiesiogiai prisidėti prie inovatyvumo (kūrybingumo) horizontaliojo principo įgyvendinimo nenumatoma.</p>
3.	Lygių galimybių visiems	<p>Pagal Priemonę rengiamuose projektuose negali būti numatyta apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį įgyvendinant moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų, tikėjimo, pažiūrų, negalios, sveikatos būklės, socialinės padėties, amžiaus, lytinės orientacijos ir kitais pagrindais principus.</p> <p>Rengiant projektus turi būti numatomos tokios veiklas įgyvendinančios priemonės, kurios leistų užtikrinti sukurtos ar pagerintos infrastruktūros prieinamumo visiems reikalavimo įgyvendinimą. Projektuose turi būti numatytos priemonės sukurtos ar modernizuotos infrastruktūros prieinamumo visiems reikalavimui užtikrinti, laikantis universalaus dizaino, kaip jis apibrėžtas Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 109 dalyje, reikalavimų (informacija apie universalaus dizaino principus skelbiama interneto svetainėje https://www.ndt.lt/universalus-dizainas/) ir (ar) Statybos techniniame reglamente STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 „Dėl statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ patvirtinimo“ (toliau – STR) ir (ar) kituose norminiuose statybos techniniuose dokumentuose nustatytų reikalavimų.</p>

VII SKYRIUS IŠANKSTINĖS SĄLYGOS

Vadovaujantis Finansavimo gairių 2.1.2. p. nuostatomis, *nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros modernizavimą ir plėtrą, siekiant didinti gyventojų socialinę gerovę bei socialinių paslaugų įstaigų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūros modernizavimą ir plėtrą* veiklas įgyvendinantys projektai gali būti finansuojami, jei yra įgyvendinta išankstinė sąlyga – patvirtintoje Plano pažangos priemonėje yra numatytos veiklos, skirtos institucinės globos pertvarkai įgyvendinti, ir yra parengtas ir suderintas su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM) regioninis socialinių paslaugų ir socialinių paslaugų infrastruktūros, reikalingos institucinės globos pertvarkai įgyvendinti, žemėlapis (Žemėlapis). Utenos regiono plėtros tarybos kolegija 2022 m. spalio 14 d. sprendimu Nr. KS(T)-13 „Dėl regioninės pažangos priemonės 09-003-02-02-11 (RE) „Sumažinti pažeidžiamų visuomenės grupių gerovės teritorinius skirtumus“ išankstinės sąlygos

reikalavimo pripažinimo įvykdytu“ pripažino, kad išankstinės sąlygos reikalavimas dėl parengto ir su SADM suderinto Žemėlapio yra įvykdytas.

Žemėlapyje numatyti veiksmai įtraukti į parengtą bei su SADM suderintą Plano pažangos priemonę LT029-01-01-01 „Socialinių paslaugų infrastruktūros, būtinos institucinės globos pertvarkos įgyvendinimui, modernizavimas ir plėtra“. Vadovaujantis Finansavimo gairių nuostatomis gautas išankstinės sąlygos įgyvendino patvirtinimas – 2023-09-21 SADM raštas Nr. SD-3820 (21.1.1 E-22) „Dėl išankstinių sąlygų“.

VIII SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONĖS STEBĖSENOS RODIKLIAI

Lentelė Nr. 2

Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai							
Veiklos pavadinimas	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektinios rodiklio reikšmės		Siektinios rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros modernizavimas ir plėtra</i>	P.S.2.1031	Paslaugų socialiai pažeidžiamiems, socialinę riziką (atskirtį) patiriantiems asmenims vietų skaičius naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje, skaičius.	3 155 248,52	2 681 961,22	0 (2024 m.)	210 (2029 m.)	<i>Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 4.9. uždaviniui priskirtą produkto specialųjį rodiklį, tarpinė rodiklio reikšmė, atsižvelgus į projektų įgyvendinimo terminus, nenustatoma. Siekiami rodiklio reikšmė apskaičiuota pagal regiono savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų / veiksmų (1.1.-1.9.) metu numatomos modernizuoti ar naujai kuriamos infrastruktūros, kurioje vienu metu tikslinės grupės asmenys gali gauti atitinkamas socialines paslaugas, suminį vietų skaičių.</i>
<i>Socialinių paslaugų įstaigų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūros modernizavimas ir plėtra</i>	P.B.2.0070	Naujos arba modernizuotos socialinės rūpybos infrastruktūros (ne būsto) talpumas, asmenys per metus.	7 665 813,44	6 515 941,41	0 (2024 m.)	205 (2029 m.)	<i>Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 4.10. uždaviniui priskirtą produkto rodiklį RCO70, tarpinė rodiklio reikšmė, atsižvelgus į projektų įgyvendinimo terminus, nenustatoma. Siekiami rodiklio reikšmė apskaičiuota pagal regiono savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų / veiksmų (2.1.-2.5.) metu numatomos modernizuoti ar naujai kuriamos infrastruktūros, kurioje vienu metu tikslinės grupės asmenys gali gauti atitinkamas socialines paslaugas, suminį vietų skaičių (suminį infrastruktūros talpumą).</i>

Pažangos priemonės rezultato rodikliai							
Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektinis rodiklio reikšmės		Siektinis rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
R.S.2.3033	Socialiai pažeidžiamų, socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų, gavusių paslaugas naujoje ar modernizuotoje infrastruktūroje skaičius per metus, <i>asmenys per metus</i> .	0 (2021)	3 155 248,52	2 681 961,22	0 (2024 m.)	480 (2029 m.)	<i>Rodiklis atitinka IP 4.9. uždaviniui priskirtą specialųjį rezultato rodiklį, pradinė reikšmė, kaip ir IP, nenustatoma. Tarpinė rodiklio reikšmė, atsižvelgus į projektų įgyvendinimo terminus, taip pat nenustatoma. Siekiamas rodiklio reikšmė apskaičiuota atsižvelgus į regiono savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų / veiksmų (1.1.-1.9.) metu sukurtoje infrastruktūroje numatomą preliminarių unikalinių tikslinių grupės asmenų, gavusių atitinkamas paslaugas per vieno metų laikotarpį po projektų įgyvendinimo pabaigos, skaičių.</i>
R.B.2.2074	Naujos arba modernizuotos socialinės rūpybos infrastruktūros naudotojų skaičius per metus, <i>naudotojai per metus</i> .	0 (2019)	7 665 813,44	6 515 941,41	0 (2024 m.)	212 (2029 m.)	<i>Rodiklis atitinka IP 4.10. uždaviniui priskirtą rezultato rodiklį RCR74, pradinė reikšmė, kaip ir IP, nenustatoma. Tarpinė rodiklio reikšmė, atsižvelgus į projektų įgyvendinimo terminus, taip pat nenustatoma. Siekiamas rodiklio reikšmė apskaičiuota atsižvelgus į regiono savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų / veiksmų (2.1.-2.5.) metu sukurtoje infrastruktūroje numatomą preliminarių unikalinių tikslinių grupės asmenų, gavusių atitinkamas paslaugas per vieno metų laikotarpį po projektų įgyvendinimo pabaigos, skaičių.</i>

Utenos regiono plėtros tarybos
administracijos direktorius

(parašas)

(vardas ir pavardė)